

TÜRK CEZA ADALET SİSTEMİNİN ETKİNLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

CEZA İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BİRİNCİ YIL DEĞERLENDİRME RAPORU

Bilindiği üzere, 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni ceza mevzuatı sonrası, Türk Ceza Hukuku uygulamasında aradan geçen zaman içinde halen devam eden bir takım sorunları tespit edebilmek ve ülkemiz ceza adalet sisteminin etkinliğini artırmak amacıyla, “Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi Projesi” adı altında, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından sekretaryası (koordinasyonu) yürütülen ve Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Türkiye Barolar Birliğinin ortak olduğu proje, Avrupa Birliği tarafından IPA (Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı) 2009 yılı Planlaması kapsamında finanse edilmesi ile 12 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiş, 26/09/2012 tarihinde sayın Bakanımız Sadullah Ergin’in katılımıyla gerçekleştirilen açılış konferansı ile resmen başlamıştır.

Projenin genel hedefi, Avrupa standartları ile uyumlu olarak Türk ceza adalet sisteminin etkinliğinin geliştirilmesini temin etmek ve Türk ceza adalet sisteminde insan hakları standartlarının uygulanmasını sağlamak olup, bu amaca yönelik olarak projede dört bileşen (sonuç) öngörülmüştür.

Bu kapsamda;

- Ceza adalet sisteminde Avrupa Birliği standartlarının yakalanarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması,

- Türkiye Adalet Akademisinin eğitim alanında sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla sürekli/uzman eğitici havuzunun eksikliği giderilerek Akademi eğitici havuzunun oluşturulmasının sağlanması ve eğitim müfredatına katkıda bulunulması,

- Karşılıklı adli yardım kurumu güçlendirilerek, soruşturma sürelerini kısaltmak maksadıyla uluslararası istinabe işlemlerinde Türkiye'nin etkinliğini artırmak ve Uluslararası Adli Yardımlaşma Kanunu'nun hazırlanması,

- Avukatların ceza adaleti ve insan hakları konularında beceri ve bilgilerinin artırılması amaçlanmıştır.

Proje kapsamında ceza adalet sisteminde karşılaşılan temel sorunlara ilişkin olarak değerlendirilen konu başlıkları:

A-KORUMA TEDBİRLERİ

1- Arama ve el koyma

2- Yakalama ve gözaltına alma

- 3- Tutuklama ve adli kontrol
- 4- İletişimin denetlenmesi
- 5- Gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme

B-SORUŞTURMA EVRESİ

- 1- Ölü muayene ve otopsi
- 2- Soruşturma sürecindeki adli tıp raporlarının hazırlanması ve değerlendirilmesi
- 3- Yaşama hakkı ile işkence ve insanlık dışı muamele yasağının ihlali sebebiyle meydana gelen olaylarda etkin soruşturma teknikleri.

C-KOVUŞTURMA EVRESİ VE ADİL YARGILANMA HAKKI

- 1-Çapraz sorgu
- 2- Savunma hakkı ve silahların eşitliği

D- ORGANİZE SUÇLAR

- 1- Örgütlü suçlar ve terör suçları
- 2- Yolsuzluk olaylarına ilişkin suçlarda soruşturma teknikleri ve el koyma
- 3- Bilişim suçlarında soruşturma teknikleri ve delil elde etme yöntemleridir.

Yukarıda sayılan konu başlıkları kapsamında kürsüde görev yapan hâkim ve savcılar ile Bakanlık merkez teşkilatı hâkimlerinin yanı sıra, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Yargıtay, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Adli Tıp Kurumu ve Türkiye Barolar Birliği bünyesinden seçilen toplam 331 kişiden oluşan eğitici listesi oluşturulmuştur.

Proje faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla Adalet Bakanlığı Müsteşarı Yardımcısı Sn. Bilal Çalışkan'ın Başkanlığında ve projenin ortağı olan Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Türkiye Barolar Birliğinin temsilcileri ile Adli Tıp Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Delegasyonu ile Merkezi Finans İhale Birimi temsilcilerinin katılımıyla 25 Haziran 2012, 25 Eylül 2012, 22 Ocak 2013 ve son olarak 11 Nisan 2013 tarihlerinde Proje Yürütme Kurulu toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında öngörülen çalışmalardan ilki olarak, ceza adalet sisteminde yaşanan sorunların tespiti ve uygulamanın yerinde görülmesi, ceza adalet sisteminin ana aktörleri olan hâkim, savcı ve avukatlar ile toplantılar yapılması, ceza yargılama sistemine toplumun bakışının anlaşılmasına

yönelik olarak sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve akademisyenler ile mülakatlarda bulunulması ve adliyelerde yapılan saha çalışmalarına dayalı kapsamlı bir ihtiyaç tespiti raporu hazırlanması amacıyla, proje uzun dönem uzmanı Marcel Lemonde'un yanı sıra Prof. Dr. Feridun Yenisey, Prof. Dr. Hakan Hakeri, Doç. Dr. İlhan Üzülmez, Yrd. Doç. Dr. Neslihan Göktürk, Av. Dr. Naim Karakaya ve Av. Aynur Yazgan Tuncel ile yabancı uzmanlar Arne Stevens, Holger Hembach, Nicolas Tuijn, Pejman Pourzard, Françoise Tulkens ve Mikael Lyngbo'dan oluşan guruplarının katılımıyla daha önce belirlenmiş olan;

- 8-11 Ekim 2012 tarihinde Ankara Adliyesi,
- 5-8 Kasım 2012 tarihlerinde İzmir Adliyesi,
- 26-29 Kasım 2012 tarihlerinde Malatya Adliyesi,
- 19-22 Aralık 2012 tarihlerinde Ankara Adliyesi,
- 8-13 Şubat 2013 tarihlerinde İstanbul (Çağlayan) Adliyesi,

Çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Yapılan her çalışma ziyareti ile ilgili olarak yerli ve yabancı uzmanlardan gözlemlerini anlatan raporlar hazırlanması istenmiş, söz konusu raporlar projenin uzun dönem uzmanı olarak nihai ihtiyaç tespit raporunu yazacak olan Sn. Marcel Lemonde'a sunulmuştur.

11 Nisan 2013 tarihinde yapılan 4. Yürütme Kurulu toplantısından sonra proje uzun dönem uzmanı Marcel Lemonde tarafından hazırlanan ihtiyaç tespit değerlendirme raporu taslağının özeti proje ortaklarına sunulmuş ve kendilerinin bu konudaki görüşleri alınmıştır. Bahsi geçen rapor ceza yargılamasına ilişkin tespit edilen kronikleşmiş sorunların yanında toplamda 50 başlık altında getirilen tavsiyeleri de içermektedir. Uzun dönem uzmanı tarafından hazırlanan rapor Mayıs ayı içerisinde ortaklardan alınacak görüşler sonrasında son hali verilerek Haziran ayı içerisinde sunulacaktır. Söz konusu raporun ceza yargılamamızın bir üçüncü göz tarafından değerlendirilmesi mahiyetinde olması ve ileride uygulamaya dair çözüm arayışlarında değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Proje kapsamında yargı kurumlarının ceza adalet hizmetinin verilmesi bakımından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla yönelik olarak ön görülen faaliyetlerden bir diğeri ise; en iyi uygulamaların yerinde görülmesi için AB üye ülkelerindeki diğer kurumlara çalışma ziyaretlerinin düzenlenmesi olarak belirlenmiştir. Söz konusu ziyaretlere toplamda eğitici havuzu içerisinde belirlenen 90 eğiticinin katılımı planlanmıştır. Bu kapsamda arama, el koyma, özel soruşturma yöntemleri, ifade alma ve görüşme teknikleri, çapraz sorgu, rüşvet, organize suçlar, terörle bağlantılı suçlar, yargılama öncesi unsurlar, teknoloji suçları, haberleşmenin engellenmesi, uzman raporlarının kullanılması, otopsi, cinayet soruşturması, adli polis ve savcılık arasındaki ilişki üzerine 7 çalışma ziyareti yapılması hedeflenmektedir.

Bu ziyaretlerden ilki 13-16 Kasım 2012 tarihleri arasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bulunduğu Strasbourg'da gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu ziyaret ile "arama ve el koyma", tutuklama ve adli kontrol", "yakalama ve gözaltına alma", "adli kolluk savcılık işbirliği" ile ifade alma teknikleri konularına yönelik gözlem ve tespitler yapılarak bir rapor hazırlanmıştır.

Bu kapsamda, 13-16 Mayıs 2013 tarihlerinde "çapraz sorgu", "ifade alma teknikleri" ve "savunma hakkı ve silahların eşitliği" konuları üzerine Hollanda, 27-30 Mayıs 2013 tarihleri arasında ise "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. ve 3. maddeleri kapsamında yürütülen soruşturmaların

etkinliği”, “Ölü muayene ve otopsi, soruşturma sürecindeki adli tıp raporlarının hazırlanmasının değerlendirilmesi”, “Özel soruşturma yöntemleri” konuları üzerine Almanya ziyaretleri gerçekleştirilecek olup bu yönde katılımcıların belirlenmesi, ziyaret edilecek kurumların belirlenmesi, soru listelerinin hazırlanması gibi çalışmalar tamamlanmıştır.

Yine proje kapsamında öngörölen faaliyetlerden biri olarak, çapraz sorgu, adil yargılanma hakkı ve savunma hakkı ve silahların eşitliği konuları üzerine en iyi uygulamaya sahip üye devletlerden birinde 1 ilâ 2 aylığına 10 eğitiminin görevlendirilmesi faaliyeti ile ilgili olarak;

* Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nde görevli bir tetkik hâkiminin “Adil yargılanma hakkı” kapsamında 17 Mart - 17 Mayıs 2013 tarihleri arasındaki dönem için Strazburg AİHM Kararları İcra Dairesine,

* Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nde görevli bir tetkik hâkiminin 02 Mayıs - 28 Haziran 2013 tarihleri arasındaki dönem için Strazburg, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine,

* Bir avukatın 3 Haziran - 28 Haziran 2013 tarihleri arasındaki dönem için Lyon/Fransa'da bulunan bir Avukatlık Bürosuna,

* Bir Cumhuriyet savcısının 10 Haziran - 5 Temmuz 2013 tarihleri arasındaki dönem için Strazburg AİHM Kararları İcra Dairesine,

Yerleştirme işlemlerine yönelik çalışmalar tamamlanmıştır.

Projenin hedef sonuçlarından birisi de, Proje kapsamında belirlenen konu başlıklarında eğitim materyallerinin hazırlanması, meslek öncesi ve meslek içi eğitim müfredatının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre yeniden düzenlenmesi ve seçilen eğiticilerin ülke genelinde yapılacak eğitim çalışmalarında belirlenen konu başlıklarında eğitim vermek üzere devamlılıklarının sağlanması ile oluşturulan “Eğitici Havuzu”ndan ilgili tüm kurum ve kuruluşların istifade etmesidir.

Bu amaca yönelik olarak Ceza adaleti, özellikle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi standartları, özgürlük ve güvenlik, adil yargılanma, ifade özgürlüğü, kovuşturmanın uzunluğu, arama, el koyma, özel soruşturma yöntemleri, tanık koruma, görüşme teknikleri, çapraz sorgu, rüşvet, organize suçlar, terörle bağlantılı suçlar, yargılama öncesi unsurlar, teknoloji suçları, haberleşmenin engellenmesi, uzman raporlarının kullanılması, otopsi, cinayet soruşturması, adli polis ve savcılık arasındaki ilişki konuları ile alakalı Türkiye Adalet Akademisi eğitim müfredatının geliştirilmesi üzerine 8 grup halinde uzman toplantıları faaliyet olarak planlanmıştır. Bu toplantılardan birincisi, 4-7 Haziran 2013 tarihleri arasında tüm eğiticilerin yanında yerli ve yabancı uzmanların da katılımlarıyla Afyon Güral Otelde bir alıştay şeklinde yapılmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır. Bu alıştay ile eğiticiler yönünden belirlenen rol ve sorumluluklar çerçevesinde organizasyonun ve planlamanın iyi bir şekilde yapılması ile belirlenen uzmanlar eşitliğinde eğitim materyallerinin uzman toplantılarından önce son taslaklarının hazırlanmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Ceza yargılaması sürecinin uzamasındaki önde gelen sebeplerden biri karşılıklı adli yardımlaşmada yaşanan sorunlardır. Türkiye, yetki verme yazılarının gönderimi ve alınması süresiyle alakalı olarak bu alandaki uzman eksikliğinden dolayı bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi için projenin Uluslararası Adli Yardımlaşma bileşeninin hedefleri řu şekilde belirlenmiştir:

-Adli Yardımlaşma Kanunu Hazırlanması ve yeni sözleşmelerin yasa kapsamına dahil edilmeleri,

- Kılavuz kitap ve uygulama araçlarının geliştirilmesi, irtibat noktalarının belirlenmesi ve eğitim verilmesi,

- Adli Yardımlaşma Kanunu ve Adli Yardımlaşma Rehberinin tanıtılması.

Bu hedeflere ulaşılması için "Ceza İstinabe ve Tebligat, Soruşturma-Kovuşturma Nakli, Mahkeme Kararlarının Tanınması ve İnfazı, Suçluların İadesi, Hükümlü Nakli" olmak üzere beş ayrı çalışma grubu oluşturulmuştur.

Bu bağlamda, karşılıklı adli yardımlaşma kurumunun güçlendirilerek, soruşturma sürelerini kısaltmak ve uluslararası istinabe işlemlerinde Türkiye'nin etkinliğini artırmak ile Uluslararası Adli Yardımlaşma Kanunu'nun hazırlanması hedeflenmektedir.

Projenin başlangıcından itibaren geçen süre içerisinde uluslararası istinabe işlemleri alanında; 2-4 Nisan 2013 tarihleri arasında Hollanda, 15-16 Nisan 2013 tarihleri arasında Fransa, 22-24 Nisan 2013 tarihleri arasında İspanya ve 6-8 Mayıs 2013 tarihleri arasında Almanya'da olmak üzere toplam 4 çalışma ziyareti gerçekleştirilmiş, hazırlanması amaçlanan Uluslararası Adli Yardımlaşma Kanunu'nun geliştirilmesine yönelik mukayeseli hukukun değerlendirilmesi imkanına sahip olunmuştur.

"Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi Projesi" tamamlanma tarihi 11 Aralık 2014 olarak belirlenmiştir. Projenin ihtiyaç tespiti yapılması amacıyla yönelik birinci aşaması tamamlanma noktasına gelmiştir. Bu açıdan, önümüzdeki kısa vadede Türkiye Adalet Akademisinin eğitim müfredatının güçlendirilmesi ve karşılıklı adli yardım kurumunun güçlendirilmesi ve Uluslararası Adli Yardımlaşma Kanunu'nun hazırlanmasına yönelik faaliyetlerin hızlandırılması planlanmaktadır.

Proje kapsamında görüş, düşünce ve öneriler için cigm@adalet.gov.tr adresine ulaşılacağı gibi, proje koordinasyonu görevinde bulunan ve aşağıda bilgileri yer alan ilgili kişilerle iletişim kurulması mümkündür.

Aytekin SAKARYA

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı

İletişim Bilgileri :

0312 218 73 56

aytekin.sakarya@adalet.gov.tr

Ali ÖZTÜRKMEN

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

İletişim Bilgileri

0312 218 73 47

ali.ozturkmen@adalet.gov.tr

Gökhan DURSUN

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi

İletişim Bilgileri

0312 218 74 16

gokhan.dursun@adalet.gov.tr

Güray GÜÇLÜ

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi

İletişim Bilgileri

0312 218 73 52

guray.guclu@adalet.gov.tr

Ramazan GÜRKAN

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi

İletişim Bilgileri :

0312 218 73 53

ramazan.gurkan@adalet.gov.tr